

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Vita, Et Gestis S. Francisci Xaverii È Societate Iesv Indiarvm Apostoli Libri Qvatvor

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1666

61. Caritas Xau. tega egentos.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10854

ab eo tam acriter consueuille reprehendi, vt inhotesceret ipse, tam asperas reprehensiones barbaro redditurus: quem suum metum cum ex oris pallore, ac tremore totius corporis, nimis certò argumentaretur Xauerius, seuerè indixit, ne quid eorum quæ ipse dixisset, omitteretur à Fernandio, aut molliretur verbo leniori: ego, inquit Fernandus, parebam iubenti, sed barbari ferrum instare ceruicibus perpetuo credebam, mihi quidem fateor timendum sed P. Francisco exoptatissimum. Præter hæc non modo apud Indos, sed alia quoque extra Indiam regna, & remotissimas Insulas, testatum fecere summo Pontifici Rotæ Ro. Patres *peragrasse illum varia infidelium loca, non minus vt pro Christi fide sanguinem funderet, quam vt fidei lucem genibus inferret; & conantibus à quærendæ mortis consilio auertere, pari humilitate, ac robore satisfaciebat; indignum se asserens tam excellentis doni, inuidebatque Societatis hominibus, ad conuertendum Maurum profecturis, optimam illam sortem, quòd eas insulas Mauri nomen speraret mutaturas & appellandas quandoque Martyrum Insulas, sic mortem martyrij studio quæsitâ, Euangelij præcepto declinatam, ab hostium gladiis, venænis, lapidatione, telis aut ignibus nunquam adeptus est; & toties corona martyrij, nunquam merito caruit; cuius tamen hic meriti finibus haudquaquam comprehendo pericula maris & fluminis; & ferarum in syluis, & alias ingruentis illi assidue interitus figuras, vt nec illud Apostoli *quotidie morior*, quod etiam sibi voluntariis augebat pœnis, ex quo eius vitam doctor grauissimus Martinus Nauarrus, non dubitauit Martyrium dicere: postremo nec illa de æstu caritatis animi deliquia & cruciamenta, de quibus ad amicum, [michi vita, inquit, horrore est, & optem vehementer, potius emori, quam tot malorum otiosus spectator viuere, quæ aduersus Deum perpetrantur, nec posse illa efficacibus remedijs sanare.]*

61

Caritas Xau.
æga egenos.

Amori erga Deum, germanus est in proximum amor, qui vt est bonorum quæ animæ & corpori confert duplex conditio, ita bifariam se prodat; quantus vtrobique Xauerius fuerit videamus. Et corporibus quidem ægrotorum exhibenda ministeria peculiaria suas vocabat delicias: certe quam ad ea ferebat alacritas, & strenuitas qua se totum iis dabat argumento erant nihil esse illi incundius. Hac ille refici curatione corporis voluit, post molestissimam è Lusitania in Mozambicum nauigationem, è vaui exscendit in nosocomium, ægrotis militibus qui ad multa centena illic miserè iacebant, tam sollicitam adhibuit operam, vt qui ex iis fuere superstites, eorû vita illius potissimum accepta ferretur caritati. Ad hæc alias item quoties è mari, Bazainum, Goam, Coulanum, Cocinum, Malacam reuertisset, vt terram attigerat, dilata nostrorum reuidentium voluptate, adibat illico ad ægrotos in nosocomijs, suoque aspectu & alloquio solabatur; pergebat inde ad salutandos Patres Franciscanos, (quos solos in Indijs cum eò venit repererat) post vero ad Patres S. Dominici, cum illuc è Lusitania appulissent, singulorum manum flexo genu deosculabatur, fraterno affectu, & reuerentia famulari. Demum hinc ad

ad nostros in Collegium festinabat, primoque interrogabat, ecquis domi ægrotus? eumque ante alios visebat. Ea porro erant in ægrotos eius officia, quæcumque possent eorum egestatem, & morbum leuare, emendicabat passim quæ illis deerant, & ipsum in iis cui sua nauabat obsequia introspiciens Christum Iesum, ne parandis quidem in eorum usum parcebat delitiis, foro igitur auaro aut vacuo, iisdem gallinas, aureis duobus singulas emere; corrogare ab Lusitanis, ad hoc in eum largiter profusus, salsama & dulciaria varij generis ex Europa aduecta; circumferre per urbem sacco ad pannos veteres tegendis miseris colligendos; & obligandis vulneribus, lacera linea: proiectos in compitis inter brachia tollere, portandos in nosocomium, vbi solenne ipsi fuit eorum pedes positus genibus lauare, & comportare ad hoc ipsum aquam subinde longius, squaloremque ac sordes, ex afflictissimis eorum corporibus detergere. Quid lectos sternere? purgare familiares trullas? pannos abluere sanios? quid cibos iis coquere? hunc enim industria caritas in abiectissima quælibet opera subornatum, etiam coquinariam docuit; imo & manuarum curandis vulneribus medicinam, & eo quidem in opus lætiorum, quo essent greueolentia visusque fœdioris. Parum illi fuit affectum ægrotis, & operam donare, nisi paucillum id commoditatis quæ sibi ad fouendam vitam necessaria omnino erat iis daret, quin & ipsammet vitam, eò enim vsque non raro illum caritas adigit: quem primum in nauim occupasset morbus, huic nosocomium Xauerij cubiculum erat, colligebat illud quam multos caperet, dum ipse interdum distineretur iis iuuandis, noctem partim orando, partim anchorario in fune interquiescens exigeret. In nosocomiis cui lectus deesset, concedebat suum, nec suum ducebat, vbi alius eo egnisset. Imo in qualibet lectorum copia, tenuem suam seu mattam seu stoream humi explicabat ad pedes ægroti qui grauius omnium periclitaretur; & ad quemuis illius aut cæterorum gemitum aduolabat opitulaturus, aut consolaturus. Denique in mari menses duos priori sua nauigatione, grauissimè nauseans, in terra prope ad extrema redactus debilitatem naturæ, charitatis robore expugnabat, trahebatque defectum corpusculum per varia iacentium obsequia, quos si minus alio leuamento, vel solo aspectu mirum in modum recreabat. Neque vero Goæ quam alibi maiorem duxit vitæ suæ curam cum in hospitem leproforum domum ministraturus se contulit. Nec in Amboino quo naues dixerimus contagio mortifera infectas appulisse nec Manaræ, aut Malacæ vbi peste contactis, sui periculi negligens, suam operam probauit: accedebat haud segnus in sanctos quam ægrotantes officium. Abluere, componere mendicato vt plurimum linteo, sepulcro locum vbi ædes sacræ inter barbaros deessent effodere, humoque sepultos contegere, & pro illorum requie Psalmorum pensum rite ad tumulum recitare, si vero adessent Lusitani, occasione vti tam plausibilis argumenti ad percillendos salubri metu & prouido illorum animos, socij cadaueris meditatione, & aspectu, & sermonem de morte habere. Mos item huic fuit quoti-

quoti.

quotidie post Sacrum, multis precibus Deo functorum animas commendaré; noctu urbem, noctu & pagos obire cum tintinnabulo eiusque pulsu, & magnis vocibus ad leuandas precibus earum poenas homines excitare.

Aegrotos sequuntur carceres, singularis & ipsi, Xauerij curaret si non par vbique illius materia, Goa Indiae tribunal & Proregis sedes vberem praebuit & laboriosam: statum iis diem quot hebdomadis dicarát, quo illorum salutí porissimum; nuditati deinde, egestati, & fami tum illorum, tum familiarum opportuna stipe prospiceret, aequaret illorum nomina cum creditoribus; & vt erat Praefecto & Proregi mire gratiofus, iis veniam impetraret quos calamitas faceret miseratione digniores. De illius in pauperes amore, vnuerfum illud abunde sit, Patrem ab iis communi nomenclatione appellatum, eratque prorsus, & effectus, & opera, ex aequo omnium illorum Pater; quicquid pia bonorum liberalitate, vel amicorum beneuolentia accepisset, per illius manus transibat in pauperes. Ex Lusitania in Indiam nauigans nullo rogatu induci potuit vt cum Sosa Praefecto mensa accumberet, missam tamen ab eo ex eadem mensa quotidie sportulam minimè reiecit, sed eam egentibus in nauí diuidebat, nulla inde sibi seruata particula; dum ipse interim corrogato à vectoribus pane victitare: vestem quoque ex panno Goa in Piscariam proficiscens cum ad anni rigorem defendendum accepisset à Sosa, itemque lectulam; vtrumque pauperibus donauit sollicitior eorum incommodis quam suis: at si grande quid censetur largiri quod tuum est; maius, nihil tibi seponere; maximum, subductis etiam tuæ necessariis, vitam fouere alienam; quid autem, & quantum (verba iudicum pono consultius) morum à quibus probata est illius Sanctitas) *Post haec omnia cum nihil amplius habeas quod pauperibus tribuas, ab aliis emendicare, quod iterum possis in eos effundere? quod Xauerius praestitit qui cum omnia sua iam exhausisset, nihilque sibi reliquum fecisset, mendicis ipse pro aliis fiebat, ad aliorum arcas precibus accedebat, & pijs blanditijs vt sibi darent quod mendicis ipse alijs mendicis traderet extorquebat.* Emendicabat enim perpetuo non modo arctum panem, qui posset pauperibus circumforaneis ad leuandam famem sufficere; sed subsidia familiarum honestarum, quas mercaturá deuectas in Indiam, & locupletatas, hora vna tempestas multorum annorum quaeritis opibus spoliat: puellarum item quas vel eò delatas à genitoribus, vel ex gregarijs militibus, & nautis ibidem genitas, parentum obitus omni orbasset vitá subsidio, & statuisset in lubrico nudandi pudoris inter multitudinem emptorum, quam nimis facilem, regionis illic mollities obicit. Praeter has ethnici, & Mauri, quibus domi bene & commode fuerat; instincti diuinitus, eodem tempore, salutem animae apud Christianos, alentis corporibus commeatum apud Xauerium requiebant. Ipsa vsque ab Iaponia vir Sanctus scripsit in Indiam adductos sibi, confidenter hortatus neophytis illis aliquid opis porrigerent. Cogitarent hos esse primos Iaponiae Ecclesiae lapides, horum complures tum

tum claros sanguine, tum ante baptismum diuites; post, vel Bonziorum machinatione, vel tyrannide principum ethnicorum, bonis omnibus euerfos; sed eo dignius largitatem piorum promeritos, quod semimartyres egestatem illam Christi causa ferrent alacriter, Petrum Syluam inter alios Lusitanum sollicitauit ad partem tam sancti operis, & per se vt genere, ac liberali animo nobilem, sic pietate egregia Christianum, extimulauit tamen ad expandendam Iaponensibus illis manum, fideiussorem illi se exhibens, quicquid in eos insumeret, centies tantum recepturum, quæ luci, ait, opimitas, in mentem Malacensium Præfectorum ante ipsum venisset nemini. Sed extare de illa solennes tabulas, & iurata promissa in Euangelio, quibus suam Deus obstrinxerat fidem, & verba sua pignori dederat.

Perpulit eadem caritas virum Dei ad curandam annonam miseris oræ Piscariæ incolis, quos infidelium crudelis barbaries in desertos scopulos disiecerat, fame alioquin illic absumentos quod ferrum hostile effugerant. Docuit eadē inter neophytos iudicem agere, litæque illorum decidere, horis quotidie bene multis, affabilitate inexplicabili, & patientia in eam rem collatis, ne vt prius quam fierent Christiani; suum quisque ius vellet armis, & singulari certamine vindicare. Iam quæ tanto numero patrauit miracula eum ferme spectarint calamitates publicas vel priuatas, quibus filios suos premi, ferre non poterat; vocarim libenter caritatis in proximum, & fiduciæ in Deo prodigia: hæc ille tempestates sedauit: aquis saluaginem abstulit; subduxit in portum naufragos, pestilitatem dissipauit; vertit in fugam exercitus: ægrotos, & mortuos, valerudini, vitæque restituit; hæc & iis similia libris præcedentibus sunt narrata, nusquam vero quæ subdo. Gæ Sacris confessionibus populi aures dabat, totusque in eo versabatur, cum repente, vt erat tunicatus, & absque pileo, in vicos è templo excurrere, dum certum offendit hominem; tunc vero illum complexu stringere, mulcere verbis, & osculis, spebus suauissimis in Collegium secum pellicere; vbi miser, veluti rediuius, profert Patri poscenti laqueum, quo sibi necem parauerat. Eo egerat infelicem egestas familiæ percuntis, nec sustinebat coram, fame inhonesta illos interire: vt consolaretur cum Sanctus, & conciliaret Deo, domi habuit per aliquot dies, & mensa communi recreauit, dehinc stipem curauit, & commodam occupationem, ex qua victum sibi, & filiis peteret. Magis mirum videtur quod sequitur vt in leui editum argumento, & in vulgarem solummodo commoditatem potius amici quam necessitatem. Erat huic equus perelegans, & æque generosus, verum vsque adeo ferus atque indomitus, vt nulla vi & arte possent ei soleæ induci. Quod ferens Dominus permolestè, occurrenti forte Xauerio valde sibi familiari querebatur, narrabatque dolens, de pulchra, sed intractabili bestia, at is cui ad opitulandum alicui sat erat eius inopiæ conscium fieri, cupere se ait equum inspicere, stabulumque cum Domino ingressus, equi tergum plana manu mulcere, hisque omnino verbis eum compellare. Ca-

balle frater! quando tam pulcher es, cur tantum refugis ferreis soleis calceari? num decet parere te tuo Domino, cuius es, & cuius aere tu aleris? sub hæc iubet acciri fabrum ferrarium, qui ferocitatem expertus calcitronis, vix adigebatur vt rediret, ne præter iacturam operæ, & temporis, aliquod etiam infortunium referret. Venit tandem licet agerine, equum reperit excipiendis soleis mansuetum, & docilem, quæ illi facilitas in posterum mansit.

62

Caritas Xau. in
animas.Or. 3. de laud.
Pauli.

Superest videndum Apostoli ardor in æternam salutem animorum, quam longè ac latè, quanta incendia miscuerit, qui temporariis corporum subsidiis, & commodis viros exeruit tam magnificè liberales: hoc si minus explicare valero, coniciendum saltem dabo. Ac satisfacere opinor proposito, si quod Chryostomus in Apostoli sui laudanda caritate mirabiliter attollit, persuaderem debere de Xaverio quoque intelligi, *quasi uniuersum, inquit, mundum genuisset, sic perturbabatur, sic curabatur, sic omnes in regnum Dei festinabat inducere; docendo pollicendo, medicando, tum orando pro ipsis, tum etiam ipsis supplicando, & terrendo, & demoni corruptores animarum fugando, aliquando epistolis, aliquando presentia, nunc sermone, nunc rebus, per discipulos, per semetipsum conabatur erigere labentes, stantes vero firmare, humi iacentes attollere.*

De Xaverio certe, ipse qui viderat, qui spectator atque obseruator laborum fuerat, quos in subiugandis Cruci Christi, tot regnis exhaustit insuperabiles, & humanis maiores, ille inquam scriptis consignatum reliquit, fuisse omnino supra naturæ vim quod duraret in vivis Xaverius; tantis oneribus non fuisse naturam absque superiori præsidio parem: summum eius miraculorum non fuisse, excitatos in vitam mortuos, sed eiusmet vitam annorum duodecim immensis laboribus minime oppressam; tot enim ab suo ex Europa discessu ad beatum in superos transitum exegit: Idem sensit Alexius Menesius Goanus antistes & Indiæ Primas; post, Lusitanæ quoque Prorex, qui *pro magno miraculo reputauit* (refero eius verba) *vt tam paruo tempore tot gentes conuerteret, in tam dissitis inter se Proninciis, & regionibus, nam innumeris pane populis omnis generis, sexus, & conditionis, quos prius in fide instruxerat, sacrum ipse Baptisimum imperit.* Hos tamen nihil tam arduos, & continuatos, animabat quæstus salutis: alienæ non modo vegeta sanitate, sed etiam alacri, & erecta, vt qui erat ardor purgatissimæ caritatis, naturæ inductio, & procliuitas genij censeretur. Quem virtutis absolutissimæ apicem Xaverio asserit testimonium Melchioris Nunnij, raræ in diuinis prudentiæ, & qui omnibus nostris in India præfuit. [Ita (inquit, nam reddo quod scripsit) ita Magister Franciscus, fidei propaganda, concionibus ad Christianos, ad Saracenos, & ethnicos suam operam dabat, vt eum putares ex procliuitate ingenij, & naturæ pondere agere, non virtutis imperio, vel studio partæ, vel diuinitus infusæ, adeo nequibat aliter viuere, nec iucundè alijs occupari, nisi adducendis ad agnitionem, & amorem Dei hominibus: in hoc versabatur, oblectabatur, acquiescebat totus, vnde-

cumque